

9. HAFTA

- Ulusal sağlık politikaları:
 - Osmanlı İmparatorluğu ve sağlık hizmetleri

Osmanlı Dönemi ve Sağlık Hizmetleri

2

- Sağlık hizmetleri daha çok saraya ve orduya yönelik olarak yürütülmüştür. Devletin tek resmi sağlık örgütü sarayda yer alan **Hekimbaşılık** kurumudur.
- Padişahın ve ailesinin sağlığından sorumlu olan hekim başı aynı zamanda devletin sağlık işlerini düzenlemekle görevlidir.

Osmanlı Dönemi ve Sağlık Hizmetleri

- İdari gelişmeler sonucunda hekimbaşılık 1850 yılında kaldırılmış ve bu görevde bulunanlar **Sertabip** adıyla saray çevresinin sağlık işleriyle ilgilenmişlerdir.
- Bunun yanında, kimsesiz ve yoksul kişiler için, padişah ve yakınlarının, bazı vakıfların kurduğu hastane ve şifa evleri sağlık hizmeti sunmuştur. Bu hizmetler büyük kentlerle sınırlı kalmıştır.

Osmanlı Dönemi ve Sağlık Hizmetleri

4

- 19. yüzyıl başlarında batı ile kurulan yeni ilişkiler sonucunda, devletin sağlık hizmetlerine olan ilgisi artmıştır.
- Bu doğrultuda, **1827** yılında askeri tıp okulu açılmış, 1838 yılında Karantina Örgütü ve ilk sağlık mevzuatı olan Karantina Talimatnamesi yürürlüğe girmiştir.
- Bu talimatname doğrultusunda salgın hastalıkların batı ülkelerine taşınmasını önlemek amacı ile yabancı ülke temsilcilerinin ve hekimbaşının içinde bulunduğu kurumsal bir yapı oluşturulmuştur.

Osmanlı Dönemi ve Sağlık Hizmetleri

- Bu uygulama Osmanlı Devleti'nin kıyı ve limanlarındaki ticaret ve denizcilik faaliyetlerinin denetlenmesine dönüşerek bir kapitülasyon unsuru haline gelmiştir.
- İki Türk üye ve on dört yabancı üyenin yer aldığı Karantina Örgütü Lozan Barış Anlaşmasınının 114. maddesi ile kaldırılmıştır.

Osmanlı Dönemi ve Sağlık Hizmetleri

6

- Bugünkü sağlık teşkilatının ilk çekirdeği, **1871** yılında taşraya memleket tabibi adıyla hekim atanmasıyla ekilmiştir.
- Memleket tabiplerinin görevleri, koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetleri ve adli tabiplik olarak belirtilmiştir. Memleket tabipleri yerel mülki amirden çok merkezden emir almış ve mülki amir danışmanı niteliğinde görev yapmışlardır.

Osmanlı Dönemi ve Sağlık Hizmetleri

- Ancak memleket tabiplerinin maaşı ve gerekli diğer harcama bedellerini ödemekle belediyeler yükümlü kılınmıştır. Yaşanan sorunlar nedeniyle, 1888 yılından itibaren tabiplerin maaşları doğrudan devlet tarafından ödenmeye başlanmıştır.
- **1906** yılında Meclis-i Maarifi Sıhhiye kurulmuş, bu meclis 1908 yılında Meclis-i Umuru Tıbbiye-i Umumiye (Sağlık İşleri Genel Müdürlüğü) adını almıştır.

Osmanlı Dönemi ve Sağlık Hizmetleri

8

- 1913 yılında önemli bazı yeni düzenlemeler yapılmıştır. Öncelikli görevleri bayındırlık ve sağlık hizmetleri olan il özel idareleri kurulması,
- İllerde sağlık müdürlükleri, il ve ilçelerde sıhhiye meclisleri kurulması ve memleket tabipliği unvanından vazgeçilerek yerine hükümet tabipliği unvanı kullanılmasına karar verilmiştir.
- Sağlık müdürlüğü ilin sağlık hizmetlerinden sorumlu kurum olarak görev yapmaktadır. Bu dönemde oluşturulan sıhhiye meclislerinin görevi, ilçelerinin sağlık sorunlarını görüşerek gerekli girişimleri yapmaktır.

Osmanlı Dönemi ve Sağlık Hizmetleri

9

- Bu meclislerin haftada bir, gerekirse daha sık toplanması zorunlu tutulmuştur. Yerine göre vali, kaymakam, belediye başkanı, hükümet tabibi, mühendis, lise müdürü, eczacı, veteriner, eğitim müfettişi gibi görevlilerin yer aldığı bu meclisler toplum katılımı ve sektörler arası işbirliğinin örneğini oluşturmaktadır.
- Daha önce kurulmuş olan Meclis-i Umuru Tıbbiye-i Umumiye (Sağlık İşleri Genel Müdürlüğü) 1914 yılında Dâhiliye Nezaretine (İç İşleri Bakanlığı) bağlanarak Dâhiliye Nezareti'nin adı Dâhiliye ve Sıhhiye Nezareti olarak değiştirilmiştir.

Osmanlı Dönemi ve Sağlık Hizmetleri

10

- Devlet doğrudan tıbbi bakım hizmetleri yanında, içme suları ve besin kontrolü, kanalizasyon ve ölü defni, çeşitli sosyal yardım hizmetleri gibi toplum hizmetler üretmiş ise de, bu hizmetler de birkaç büyük kentle sınırlı kalmıştır.

Osmanlı Dönemi ve Sağlık Hizmetleri

11

- Balkan ve I. Dünya Savaşları esnasında hemşirelik kursu açılması, hemşire yetiştirilmesine yönelik ilk uygulamalar arasında sayılmaktadır.
- Hemşirelik tarihinde sembol isimlerden olan Florence Nightingale (1820-1910)'in de 1854-1856 Kırım Harbi sırasında Selimiye Kışlası'nda hasta bakımıyla meşgul olduğu belirtilmektedir.
- İlk ebe okulu ise 1909' da açılmıştır.
- Ayrıca 1842'da askeri veteriner okulu, 1909'da dişçilik ve eczacılık okulları açılmıştır

Osmanlı Dönemi ve Sağlık Hizmetleri

12

İlk açılan hastaneler arasında;

- Zeytinburnu Askeri Hastanesi (1794),
- Haydarpaşa Askeri Hastanesi (1845),
- Vakıf Gureba Hastanesi (1845),
- Zeynep Kamil Hastanesi (1865) sayılabilir.
- Azınlıklar tarafından açılan hastaneler daha eski tarihlere dayanmaktadır.
 - İzmir'de 1748'de Rum Cemaati Hastanesi, 1775'te bir Fransız hastanesi, 1843'te Yahudi Hastanesi açılmıştır

Osmanlı Dönemi ve Sağlık Hizmetleri

13

- 1905 yılına gelindiğinde, vilayetlerin 32'sinde ve 9 sancakta henüz hastane bulunmamaktadır.
- İstanbul dışında, asker hastaneleri haricinde 40'ı bulan sayıda hastane olduğu bunun yanı sıra karantina, özerk azınlık hastaneleri dışında devlet teşkilatında görev yapan doktor sayısının 405 kadar olduğu bilinmektedir.

Osmanlı Dönemi ve Sağlık Hizmetleri

14

- Koruyucu sağlık hizmetlerine yönelik çalışmalar arasında;
- 1888-aşı üretmek için Telkinhane'nin,
- 1893 - Bakteriyolojihane'nin kurulması,
- 1885- çiçek hastalığına karşı herkesin aşılmasının zorunlu olması sayılabilir.